

जातपंचायत

भारतातील जातीव्यवस्थेवर आधारित जाती पंचायत ही भारतातील खेडी किंवा उच्च-स्तरीय समाजातील वडीलधा-यांची जाती-विशिष्ट मंडळे आहेत. ते ग्रामपंचायतीपेक्षा वेगळे आहेत कारण नंतरचे, वैधानिक संस्था म्हणून, ते कोणत्याही तत्वांवर चालत असले तरी जातीची पर्वा न करता सर्व गावकरांची सेवा करतात. पंचायत कायम किंवा तात्पुरती असू शकते

पंचायत हा शब्द पाच (संस्कृत: पंच) व्यक्तींचा मुख्य भाग दर्शवितो, जरी ही संख्या व्यवहारात भिन्न असू शकते. निर्णय घेताना टाय नसल्याचे सुनिश्चित करण्यासाठी संख्या विचित्र ठेवली जाते. एकमत करून पंचायत सदस्यांची नेमणूक केली जाते

इतिहास

पाच ज्येष्ठांची पंचायत, रामायण व महाभारताच्या काळापासून (इ.स.पू. 1500 - इ.स.पू. 600) पासून अस्तित्वात होती. कौटिल्य (चाणक्य) देखील चौथे शतकातील बीसीई मध्ये प्रत्येक गावात विकेंद्रित स्वायत्त शासित संघटनांचे वर्णन करते ज्या पाच गावांच्या मंडळावर आधारित आहेत ज्यात राजाने साम्राज्यावर गावे एकत्र केले. पंचायतीच्या इंग्रजीतील सर्वात आधीचा उल्लेख राम रझ यांनी एच.एस. यांना लिहिलेल्या पत्रात केला होता. 1828 च्या सुमारास मद्रास कौन्सिलचा ग्रिम.

1818 मध्ये पारशी पंचायत, मध्ये लाहोर येथे अरोर बंदी पंचायत, 1888 मध्ये निम्न जातीच्या पंचायत, आणि दिल्लीतील प्राचीन अग्रवाल जैन पंचायत यांचा ऐतिहासिक उल्लेख पंचायतंचा आहे. 19 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात, जे दिल्लीचे प्रसिद्ध बर्ड हॉस्पिटल चालवते आणि काही प्राचीन मंदिर.

जातपंचायत विरुद्ध ग्रामपंचायत

पंचायत विविध प्रकार आहेत

सामाजिक सुव्यवस्था राखण्यासाठी आणि गुन्हेगारी व नागरी वाद मिटविण्यासाठी ग्रामपंचायती किंवा सभा ही सामान्यतः उच्च जातीने नियंत्रित केली जातात. आंतरजातीय संघर्ष सोडविण्यासाठी पंचायत देखील करण्यात आल्या. स्थानिक स्वराज्य चा विकेंद्रित तळागाळातील रूप म्हणून ग्रामपंचायतींना पंचायती राज प्रणाली अंतर्गत कायदेशीररित्या औपचारिक मान्यता देण्यात आली.

जातपंचायतींमध्ये (जाती परिषद) विशिष्ट जातींचे सदस्य असतात जे जाती-आधारित सामाजिक नियम, नियम, धार्मिक मूल्ये पाळतात आणि स्वतःच्या सदस्यांमध्ये संघर्ष मिटवतात. सवर्ण आणि दलितांसह प्रत्येक जातीची स्वतःची जात पंचायत होती. ते विहिरी दुरुस्त करतात, उत्सव आयोजित करतात, त्यांच्या जातीतील आजारी लोकांची देखभाल करतात. ग्रामपंचायती अस्तित्वात येण्याआधीच या जाती पंचायत स्थानिक स्वराज्य संस्थानाच्या रूपाने अस्तित्वात आल्या

शहरी जाती पंचायत

- गोंधळलेली जात पंचायत: खेड्यांमधील पारंपारिक जात पंचायतींच्या वैशिष्ट्यांसह.
- पारंपारिक जात पंचायत: पारंपारिक ग्रामपंचायती व आधुनिक संघटना यांचे वैशिष्ट्य असे आहे.
- विभेदित जाति पंचायत: कमी बदललेल्या पारंपारिक वैशिष्ट्ये आणि बाह्य प्रक्षेपित आधुनिक संघटनात्मक वैशिष्ट्यांसह बदलत्या आधुनिक परिस्थितीत त्या स्वीकारल्या जातात.

जवाबदारी

पारंपारिकपणे, पंचायतांनी खुल्या बैठकीत जातीच्या सदस्यांशी संबंधित वादांचे निवारण केले. या संस्थांसमोर आणलेल्या मुद्द्यांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश असू शकतो: मंदिरे आणि शाळा व्यवस्थापित करणे, मालमतांचे विवाद, वैवाहिक संबंध आणि समुदाय नियमांचे उल्लंघन (जसे की विवाहसोहळ्यांवरील अतिरेकी खर्च किंवा खाणे, पिणे किंवा गायीसारख्या विशिष्ट प्राण्यांचा मृत्यू). दंडांमध्ये आर्थिक दंड, जातीच्या सदस्यांना किंवा ब्राह्मणांना मेजवानी देताना किंवा जातीमधून तात्पुरती किंवा कायमची हद्दपारी करण्याचा समावेश आहे. तीर्थयात्रा आणि आत्म-अपमान देखील अधूनमधून लादले जाते. प्रसंगी शारिरीक शिक्षेची आकारणी करण्यात आली होती पण आता ती सर्वसाधारण आहे

जेव्हा 1872 मध्ये पुरावा कायदा मंजूर झाला तेव्हा जातपंचायतीने त्यांचा न्यायनिवाडा करण्याऐवजी काही जातीच्या सदस्यांनी आपापले खटले दिवाणी किंवा फौजदारी न्यायालयासमोर नेण्यास सुरवात केली. तथापि, ही संस्था अद्याप अस्तित्वात आहेत आणि त्यांच्या संबंधित गटात नेतृत्व भूमिका बजावतात

खाप

खाप हा एक कुळ किंवा संबंधित कुळांचा समूह आहे, मुख्यतः पश्चिम उत्तर प्रदेश आणि पूर्व हरियाणामधील जाट. हा शब्द इतर समुदायांमध्ये देखील वापरला गेला आहे. खाप पंचायत ही

खाप वडील मंडळींची एक सभा आहे आणि सर्व खाप (अक्षरशः "सर्व खाप") बैठक ही अनेक खापांची एक सभा आहे.

खाप पंचायत याचा प्रतिनिधित्व करतो त्या खापच्या कारभाराशी संबंधित आहे. हे लोकशाही पद्धतीने निवडल्या जाणाऱ्या स्थानिक संमेलनांशी संबंधित नाही ज्यांना पंचायत देखील म्हटले जाते आणि त्यांना अधिकृत सरकारी मान्यता किंवा अधिकार नाही परंतु ते समाजात महत्त्वपूर्ण सामाजिक प्रभाव टाकू शकतात. दिवंगत शेतकरी नेते महेंद्रसिंग टिकैत यांच्या नेतृत्वात बलियान खाप हे एक सुप्रसिद्ध जाट खाप आहेत.

eLearning Education Platform